

קניין תורה

יו"ל ע"י ועד מפעל התורה "תורתך שעשועי" ד"ק תולדות אהרן
בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

שב"ק במדבר - וחג השבועות תשפ"ה

עמוד הש"ס לשבוע הבעל"ט: בבא מציעא קא - בבא מציעא קד.

עיונים והארות בסדר לימוד ושינון 'עמוד היום'

לשלח השבת

ה'קביעות עתים' שהצילה אותה

- לרגל יום מתן תורתנו -

היה זה באיסטנבול שבטורקיה לפני כארבע מאות שנה. השניים הללו מנחם אלקריף ואברהם בנבנישתי היו חברים בלב ונפש עוד מימי ילדותם בחדר, והם היו לסמל ולדוגמא לאהבת רעים, כשרצו להגדיר אהבת רעים, אהבה שאינה תלויה בדבר כאהבת דוד ויוהנתן מימי קדם, אמרו כאהבתם של מנחם אלקריף ואברהם בנבנישתי. מיום היוולדם היו קשורים זה לזה בקשרי נשמה שאין להם הסבר. במקום בו נראה אחד מהם מיד נראה גם השני, כשראית את מנחם ראית מיד את אברהם, וכן להפך.

שני אלו היו לימים תלמידי חכמים ידועים מחשובי העיר איסטנבול, צומת הגידים של יהדות טורקיה. אולם, שונים היו שני החברים זה מזה באופיים וטבעם כמו גם בכשרונותיהם, מנחם אלקריף היה שקט ומכונס, בעל כשרון ושכל ישר, אברהם בנבנישתי לעומתו היה סוער ומהיר, בעל ראש גאון, ומחשבה מהירה כברק.

ובאמת היה זה דבר מפליא, כי למרות השונות הרבה והניגודים שביניהם, היתה ביניהם אהבה וחובה עמוקה ביותר. אולם מסתבר שדווקא הטבעים המנוגדים שביניהם יצרו את הקשר העמוק ביניהם, כי לפעמים אחד משלים את השני, כידוע למביני עומקי הנפש.

ידידות זו החלה בימי הנערות המוקדמים כששמעו תורה מפיו מורם ורובם חכם יוסף חאג'א זצ"ל שהרבץ תורה לילדי חמד בבית המדרש 'בני שמעון', מקום בו התקבצו ילדיהם של השמנה והסלתה מבני הקהילה היהודית בעיר.

השנים חזרו מבית המדרש, והיו משגנים איש לרעהו את שיעורו של 'חכם יוסף'. כשסיימו לשנן השיעור והגיעו הביתה, לא יכלו להיפרד, ונשארו יום בביתו של זה ויום בביתו של זה, כך היו קשורים ודבוקים זה לזה בלב ובנפש, משל היו כורתים ביניהם שלא להשביט את הקשר ביניהם.

כל רואיהם סבורים היו, שעם כל זאת, אהבה ואחוה זו תחזיק מעמד מקסימום עד ליום בו יבנו את ביתם, אבל ברגע שיבנו כל אחד את ביתו, כל אחד יפרד לדרכו. אך

שערים המצויינים בהלכה

נערך ע"י הרה"ג ר' נתן גוטליב מו"צ בהעדרה החרדית ומרבני קהילתנו הק'

לולי תורתך שעשועי

העונג והשעשוע בתורה

האם העונג הוא חלק מהמצוה? ■ והרי מצוות לא ליהנות ניתנו? ■ האם זה לימוד לשמה? ■ והנפקא מינה למעשה

במס' נדרים (מח). מבואר שאם אחד נדר שלא יהנה מחבירו וגם חבירו לא יהנה ממנו שניהם אסורים ליהנות בכל דבר השייך לבני העיר, ובכלל זה הספרים השייך לבני העיר.

עיקר מצותו היא ההנאה והתענוג במה שמשיג ומבין בלימודו:

ובפירושו רבי אברהם מן ההר שם מגדולי הראשונים כתב בזה"ל, איכא מאן דמקשה והיאך נאסרים לקרות בספרים, והלא מצוה היא, ומצוות לאו ליהנות ניתנו.

ולאו קושיא היא, דלא שייך טעמא דמצוות לאו ליהנות ניתנו, אלא במצוה, שאינו עושה אותה להנאת גופו אלא לעשות מה שנצטווה מאת השם.

אבל מצות לימוד שהוא ענין ציור הלב וידיעת האמת, עיקר הציווי הוא כדי לצייר האמת ולהתענג וליהנות במדע לשמח לבבו ושכלו.

כדכתיב "פקודי ה' ישרים משמחי לב" (תהלים יט ט), ומשום הכי אבל אסור לקרות בתורה ובנביאים ובכתובים, מפני שהם משמחים לבו על כרחו.

הלכך לא שייך למימר במצות תלמוד דלא ניתן ליהנות, שעיקר מצותו היא ההנאה והתענוג במה שמשיג ומבין בלימודו עכ"ל, וכעין יסוד זה מצינו בדברי הט"ז יו"ד סי' רכ"א (סקמ"ג א').

עיקר מצות לימוד התורה להיות שש ושמח ומתענג בלימודו:

וידוע מה שהאריך בענין זה האבני נור בהקדמת ספרו הבהיר אגלי טל, ח"ל שם, שמעתי קצת בני אדם טועין מדרך השכל בענין לימוד תורה"ק, ואמרו כי הלומד ומחדש חידושים ושמח ומתענג בלימודו אין זה לימוד התורה כל כך לשמה כמו אם היה לומד בפשיטות, שאין לו מהלימוד שום תענוג והוא רק לשם מצוה, אבל הלומד ומתענג בלימודו הרי מתערב בלימודו גם הנאת עצמו.

ובאמת זה טעות מפורסם, ואדרבא כי זה היא עיקר מצות לימוד התורה להיות שש ושמח ומתענג בלימודו, ואז דברי תורה נבלעין בדמו, ומאחר שנהנה מדברי תורה הוא נעשה דבוק לתורה ^א.

א. בשו"ע יו"ד סי' רכ"א (סקמ"א) מפורש שאם אחד הדיר הנאה מספר אסור ללמוד בו וכתב שם הט"ז לפרש דין זה ח"ל, ודאי התורה משמחת לב, שהרי אסור ללמוד בימי אבלו, א"כ לא דמיא הא מצוה לשאר מצוות דאמרינן לאו ליהנות ניתנו, אלא בזה נמשך הנאה לאדם עכ"ל.

ב. ומוסיף שם האגלי טל להוכיח בדבריו ח"ל, ובוחזק (פ' מקץ רב) דבין יצר הטוב, ובין יצר הרע אינן מתגדלים אלא מתוך שמחה. יצר הטוב מתגדל מתוך שמחה של תורה. ואם אמרת שעל ידי השמחה שיש לו מהלימוד נקרא שלא לשמה או עכ"פ לשמה ושלא לשמה, הרי שמחה זו עור גורע כח המצוה

אין דומה

לימוד התורה דיחיד
ללימוד התורה דרבים

חבר יקר! הצטרף
למחפכה
פכתי מדרשו

צוריק אין
שול אריין...
מחזקים את שעת קביעת עתים ברבים
משאת נפשו של כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

קבלת
התורה
מחדש

8:30 - 9:30

שעת קביעת עתים לתורה ברבים
חביבין דבקבעתא
בכל בתי מדרשו

למרבח הפלא לא כן היה, כשהגיעה עת 'האיש מקדש' והציעו למנחם אלקריף את בתם של משפחת בן-סניור, משפחה עדינה ופשוטה, ובשעה טובה ומוצלחת עמדו תחת החופה.

ר' נפתלי בן סניור לא היה מהיושבים ראשונה במזרח, אך הקים משפחה של אוהבי תורה, מעולם לא היה משופע בעושר ומצא טורף לביתו מחנות קטנה של אריגי משי מובחרים. כיון שאוהב תורה היה, וגם מנחם אלקריף חתנו לא גילה נטייה לעולם המסחר, החליטו שמונחם ימשיך להיות בן-תורה, פשיטא שכוללים לא היו ביניהם, ברם הרבה בני תשחורת שנישאו המשיכו לשבת בבית המדרש, שם למדו תורה, וכלכלתם מוטלת הייתה על משפחת החותן.

ובכן, קיבלה על עצמה משפחת בן-סניור לכלכל את חתנם מנחם למשך עשר שנים, כאשר בתם החשובה, זוגתו של מנחם, תעזור לאביה בחנות. המחשבה היתה כי במשך הזמן תצבור ידע ונסיון, וכך תוכל להיות עזר כנגדו לכלכל את בעלה המבקש לשקוד על דלתי התורה בלי הפרעה.

אולם, מחשבות לחוד ומציאות לחוד... ההחלטה המשפחתית שנתקבלה ערב נישואיהם של בני הזוג אלקריף נמסה כשלג ביום חם, ויהי אך עברו חודשיים מהחתונה, וגלגל מזלה של משפחת בן-סניור החל יורד פלאים, החנות שעוד לפני כן לא הניבה רווחים גדולים במיוחד, החלה לצבור הפסדים רבים, עקב תחרויות של כמה חנויות אריגים גדולות, שנפתחו בזה אחר זה.

תחילה ניסה ר' נפתלי להעמיד פנים כמו לא אירע דבר, ולא סיפר מזה כלום לחתנו המתמיד, שהיה מנותק מכל הבלי העולם, וישב ולמד בבית המדרש 'זוהר הרקיע' יומם ולילה, מבלי לדאוג את דאגת הפרנסה, אך כל יום שעבר החריף את המצב.

כעבור חודשיים של הפסדים וירידה מדאי אל דחי, הרהר אבי המשפחה בקול במהלך סעודת הצהריים, ודיבר כאילו לעצמו אולי ניתן להכניס את מנחם הנבון לתוך המסחר שלהם, כי הוא נראה כבעל כשרון, ובקצת הסבר על מהלך מסחר זה, מיד יבין את אשר לפניו, ויסולל דרכו בין שבילי המסחר, ובכך יציל את החנות מאבדון¹.

אולם הרעיון לא קנה שביטה, לא בלב החתן מנחם, שכל חייו שאף לשבת על מבועי התורה באין מפריע, ואף לא בלב אשתו הצדקת, אשת-חבר, שכל ימיה שאפה לבעל בן-תורה, ועל זה היו עיניה נוטים ושואפים כל ימי נעוריה.

אך כשהלחץ התחיל להכביד, והדיבורים אודות סגירת החנות גברו והלכו, החל ר' מנחם האברך הצעיר להרהר מחדש - האם ניתן לשבת בשוויון נפש, כשההורים כורעים ברח תחת משאם. האם מצוות 'כי ימוך אחיך - והחזקת בו', נאמרה רק כלפי זרים, וכפלי בני משפחה נוהגים בשרירות לב?²

בלב קרוע ושותת דם הסכים מנחם ליטול חלק במסחר חמיו. מעשה שטן הצליח, ומאותו רגע שהיטה כתף, גלגל המזל נטה כלפי מעלה, והחנות הכושלת החלה לשגשג, מנחם ניסה בכל כוחותיו לא להיגרר אחר חיי המסחר, רצה להישאר 'בן-תורה', כפי ששאף כל ימי חייו, ורק מעט שבמעט מזמנו לתת לחנות, אך טבע המסחר סוחף הוא, תחילה נכנס לחנות בעל-כורחו כפי שכפאו שד, אבל כשגילה את כשרונותיו המזהירים גם במסחר, וקיבל עידוד רב מחותנו המאושר, מבני המשפחה הרחבה, ומשאר ידידים ומכירים, החל לגלות מעט מעט את הטעם המשכר שבעסק מוצלח, ושוב לא היה רכון על דפי הגמרא והשו"ע כל היום. בתקופה האחרונה היה נראה שיש לו עוד הרבה דברים בראש מלבד עסק תורתו הקדושה...

III

חבירו וידידו ר' אברהם בנבנישתי, היה נחשב לעילוי, ובבוא היום נכנס לבית משפחת 'פרדו' עתירת היחס, חותנו רבי נתן פרדו, נחשב היה לאחד מגדולי הלמדנים באיסטנבול, וכל שיחו ושיגו בתורה היה, כיון שטובל היה בשמן רגלו כבן עשירים מופלג, לא ידע מהי טרדת פרנסה מימיו. אביו וחמיו דאגו לכל מחסורו והזמינו לא כל צרכיו. רבי נתן אכן ניצל את ההזדמנות, ושקע ראשו ורובו בתורה, עד שכמעט לא היה מצוי בביתו.

כולו קודש כי גם התענוג מצוה:

ומודינא דהלומד לא לשם מצות הלימוד רק מחמת שיש לו תענוג בלימודו, הרי זה נקרא לימוד שלא לשמה, אבל הלומד לשם מצוה ומתענג בלימודו הרי זה לימוד לשמה וכולו קודש, כי גם התענוג מצוה עכ"ל.

המתענג בלימודו יצא ידי חובתו אף שלא נתכוין לשם מצוה:

והנה האגלי טל העלה שם חידוש ויסוד גדול בדין מצות תלמוד תורה, שאף שבכל המצות צריכות כוונה, ואם לא נתכוין לצאת ידי חובתו לא יצא, במצות תלמוד תורה יצא ידי חובתו אף כשלא נתכוין לשם מצוה.

והטעם שכל מצוה שיש לו הנאה בעשיית המצוה יצא ידי חובתו בדיעבד אף שלא נתכוין לצאת ידי חובתו. וכמו שרואין יסוד זה באכילת מצה בליל פסח, שאם אכל מצה ולא נתכוין לאכול לצאת ידי חובתו יצא בדיעבד, כיון שיש לו הנאה באכילת המצה³.

על כרחו נהנה הגוף מאכילה:

ובשו"ע הרב (סי' תע"ה סעיף כח) כתב לבאר יסוד זה, ו"ל, אבל מצה בלא כוונה, שלא נתכוין לצאת ידי חובתו באכילה זו יצא, ולא אמרו שכל המצות שעשאן שלא במתכוין לא יצא ידי חובתו, אלא במצות שאין בהן הנאת הגוף כלל, שכשלא נתכוין בעשייתן לשם מצוה לא קיים המצוה כלל שאינו אלא כמתעסק בעלמא.

אבל מצות התלויות באכילה, כגון פסח מצה ומרור וכיוצא בהן, כיון שיש בהן הנאה לגוף, אף שלא נתכוין לצאת באכילה זו, יצא ידי חובתו, שהרי על כרחו נהנה הגוף מאכילה, והרי זו נקראת אכילה ונמצא שקיים מצות האכילה עכ"ל⁴.

בדברי תורה יש רק הנאה גרונו ולא הנאת מעיו:

והנה בשו"ת אבני נזר (ארי"ה סי' ס) נשאל על ידי חכם אחד מדברי הגמ' ברכות (כ"א). שרצו ללמוד דין ברכת התורה מברכת המזון. והקשו בגמ', "איכא למפרך מה למזון שכן נהנה", והיינו שיש לומר שרק על המזון צריך לברך מפני שנהנה, אבל בדברי תורה אין צריך לברך, ומפורש שהלומד תורה לא חשיב כנהנה.

וכתב האבני נזר לתרץ שבברכת המזון מברכין על הנאת מעיו מה שנשאר שבע גם אחר אכילתו, והנאה זו לא שייך בדברי תורה, שאין נהנה ממנו רק בשעה שעוסק בתורה וכמו הנאת גרונו.

הנאה שאינו בא לתוך הגוף:

ובאמרי בינה (ה"ל שבת סי' י"ב) כתב לתרץ הקושיא באופן אחר. ו"ל, מה דקאמר בש"ס מה למזון שכן נהנה, אין הכוונה דלימוד לא חשיב הנאה, דזה נגד המוחש, רק הכוונה שכן נהנה הנאת הגוף ממש הבא תוך הגוף, אבל על הנאה שחוץ לגוף אינו מברך עכ"ל.

והיינו דלימוד התורה אף שחשיב כהנאה, מכל מקום כיון שהוא הנאה שאינו בא לתוך הגוף כמו אכילה ושתייה יש לומר שאין לברך עליו⁵.

להראות שהתורה היא חשובה בעיניו ונהנה ממנה:

ולסיום יש לציין לדברי הלבוש (סי' מז סעיף א) שכתב שברכת התורה הוא כברכת הנהנין. ו"ל, קודם שיתחיל ללמוד יברך ברכת התורה, ומאד מאד צריך האדם לזהר בה, להראות שהתורה היא חשובה בעיניו ונהנה ממנה, כמו שמברך על כל הנאותיו עכ"ל.

ומבזה אורה ואין יגדל מזה יצר הטוב. וכיון שיצר הטוב מתגדל מזה בודאי זה הוא עיקר המצוה עכ"ל.

ג. כמו שפסק המחבר בסי' תע"ה (סעיף ה) שאם אכל מצה בלא כוונה יצא, אף שהוא פסק בעצמו בסי' ס' (סעיף ה) שמצות צריכות כוונה, ועל כרחך יש לחלק שכל מצוה שיש לו הנאה בעשייתו יצא ידי חובתו אף שלא נתכוין לשם מצוה, וכמו שנתבאר שם במשנ"ב (סק"ח).

ד. איך יש לציין שהמשנ"ב (שם סק"ח) הביא שיש ראשונים הסוברים שגם במצות שיש לו הנאה מהם מעבב הכוונה ע"ש, ולדבריהם גם המתענג בלימודו מעבב הכוונה.

ה. ויש לציין לדברי האור החיים הקדוש (פ' אחרי ית' ב) על הפסוק בתהלים 'לעשות רצונך אליך חפצתי ותורתך בתוך מעי, פירוש לרוב חשק עבודת הקדוש עד שמרגיש בלומדו תורת ה' כאלו אוכל וממלא בני מעיו ממזון טבעי עכ"ל.

מבשרים אנחנו בזה
כי כל אלו שמשתתפים
בקביעות עתים ברבים בערב
בכל היכלי בני מדרשונו
יזכו ל...

על בימת ספר התורה
ע"י מ"ק ש"ל
אזמ"ל
בזמן תמוזגול ותשגב אחרי קריאת 'עשרת הדברות'

מי שבירך אבותינו אברהם יצחק ויעקב הוא
יברך את כל אלו שמשתתפים בלימוד
התורה בקביעות עתים ברבים ובשכר
זה הקדוש ברוך הוא ישמרה
ויצילם מכל צרה וצוקה ומכל נגע
ומחלה וישלח ברכה והצלחה בכל
מעשה ידיהם ויזכו לעלות לרגל
עם כל ישראל אחיהם ונאמר אמן:

מזמור א' ע"פ דוד

נערך ע"י הרה"ג ר' נתן גוטליב מו"צ בהעדה החרדית ומרבני קהילתנו הק'

אמר חג השבועות השי"ן בניקוד שו"א:

תשובה: לכתחלה, ודאי יש לזהר אבל גם כשאמר בניקוד שו"א יש לפרש לשון שבוע כמו שמצינו בפסוק יחזקאל (מה בא) 'חג שבועות ימים מצות יאכל' והשי"ן מנוקד בשו"א, וכן בפ' ויצא (כט דו) מלא שבוע זאת, בניקוד שוא ^[x].

אמנם גם מנהג זה לא יתכן לפענ"ד וכו' גם בלילה
הוי מצוה לאכול בשר ^א על כן נכון יותר המנהג
שקבלתי מרבותי ומאבותי הקדושים נ"ע לאכול
המאכלי חלב בעצרת תיקף אחר התפילה בשעת
הקדושא רבא, בלא פת, רק בדרך סעודת ארעי,
ומברכין ברכה אחרונה וממתינין בערך שעה ויותר
ואוכלין סעודת שחרית בבשר ויין. עכ"ל ^א.

ה. והגרסי' הכהן מוילנא בשו"ת בנין שלמה (ח"ב סי' טו) רצה לחדש שאין מצות תוספת יו"ט בחג השבועות משום דבר הכתוב (אמור כב סא) יקראוהו בעצם היום הזה מקראת קודש, ומשמע מלמעלה דבר החסיד על עצם היום הזה, ולמעשה חור בו מזה כיון שאין אנו יכולין לדרוש תוספת, אבל

י. ובתשובות והנהגות (חידושי עב) מעורר שעיקר אמירת פסוק אלה מועדי ה' שאומרים קידוש היום 'מקראי קודש' אבל בפסוק וידבר משה אין מפורש קידוש היום.

ויהי היום, ושני הידידים כבר זקנים ובאים בימים, שניהם

[illegible]

מפיהם אנו חיים - רבותינו האמוראים הק'

פרק ראשון: אמוראי בבל

רבינו הרמב"ם בספרו 'יד החזקה' מייחד את הקדמתו הגדולה, לתאר את סדר מסירת התורה ממעמד הר סיני עד לחתימת הש"ס ואחריו, ללמדנו שעל ידי התקשרותנו עם רבותינו מוסיף התורה שבכל הדורות, ולמדינתו את דבריהם הקדושים - מתקשרים אנחנו בשושלת הזהב עד לאותו מעמד נשגב של נתינת התורה על ידי הקב"ה בהר סיני.

כאן ננסה לתאר במקצת ראשי פרקים מתולדות רבותינו האמוראים הקדושים, ראשי הישיבות שבדורותיהם, שמפיהם אנו חיים ומימיהם אנו שותים, וכמובן ואין צורך לומר שאי אפשר לנו אף לדמות שיש לנו איזה קצה קצהו של השנה בקדושתם של אותם שרפי מעלה, אולם תורה היא וללמוד אנו צריכים, כדי להתקשר ולהתבטל לדבריהם ולתורתם הק', וללמוד מאורחות חייהם הטהורים, ואמרו חז"ל (ירושלמי שבת פ"א ה"ב) 'לעולם יראה אדם את בעל השמועה עומד כנגדו'.

הדור הראשון - רב ושמואל

רב - ראש ישיבת 'סורא'

בסוף ימיו של רבינו הקדוש זכתה בבל להרמת קרן התורה באופן מופלא, כאשר שנים מגדולי תלמידיו של רבינו הקדוש, **רב ושמואל**, שבעצם נולדו בבבל ועלו ללמוד אצלו - חזרו לארץ מולדתם, והחלו בהרצאת תורה לתלמידים, והוראת הלכותיה להמון העם, עד שכל המדינה האירה מכבודם. רב בבואו לבבל, הרחיק נדוד עד לעיר 'סורא', שם היה שמם מאד, מתורה ולימודה, והחליט דוקא שם לקבוע ישיבתו ובכך להפיץ את אור לימוד התורה ושמירת מצוותיה במקום שממה (אגרת רב שירא גאון, ועי' לדוגמא, מ"ט חולין ק"י, שרב הורה להחמיר בהלכות בשר בחלב משום שבקעה מצא וגדר בה גדר).

על גדולתו וקדושתו העצומה של רב, נאמרו הפלגות גדולות, ובתשובות הגאונים (שערי תשובה סימן קע"ח) מביאים 'עשר הנהגות חסידות' שנהג, וממה: שלא היה הולך ד' אמות בקומה זקופה. שלא היה מביט לפניו ולא לצדדיו אלא למטה. שהיה קולו ערב ונעים, והיה רגיל לירד כשי"ץ לפני התיבה ולהיות מתורגמן לרבו ולכל מי שהיה צריך, ובכך היה מקיים 'כבוד את ה' מנורנך, ועוד.

בגמרא (חולין קל"ה) מובא ביטוי נפלא שאמר ר' יוחנן על רב, בדבריו על ימי לימודיהם יחד אצל רבינו הקדוש: 'דכרינא כד הוה יתיבנא אחר י"ז שורין אחוריה דרב קמיה דרבי -זכורני כאשר ישבתי י"ז שורות מאחורי רב כשלמדנו לפני רבין ונפקי וזיקוקין דגור ממוניה דרב לפומיה דרבי ומפומיה דרבי לפומיה דרב ולית אנא ידע מה הן אמרין ויצאו גרצי אש מפיו של רב לפני של רבי ומפיו של רבי לפני של רב, ולא הייתי יודע מה הם אומרים'.

שמואל - ראש ישיבת 'נהרדעא'

האמורא **שמואל** - היה מתלמידי רבינו הקדוש, ורבו אף רצה ליתן לו 'סמיכה', ולא אסתייע מילתא, ואז אמר לו שמואל, שלא יצטער, כי הוא ראה בספרו של אדם הראשון - בה מפורטים כל קורות הדורות - 'שמואל ורחינא חכים יתקרי, רבי לא יתקרי' (ב"מ פ"ה).

שמואל מכונה 'שקד', על שם שקדיתו הגדולה בתורה הק' (כתובות מג), וכן מכונה הוא 'שבור מלכא' על שם בקיאותו הגדולה בדיני ממונות, והלכה כמותו בדיני ממונות כדבר היוצא מפי המלך (פסחים נ"ד), ומשעם זה מכונה גם 'אריזן' על שם 'אריזן מלך אלסר' (קידושין ט"ז). והכלל הוא אכן 'להלכתא כרב באיסורי ושמואל בדיני' (בבורות מג).

בנוסף לגדולתו העצומה בתורה, נודע גם לבקי בחכמת הרפואה, והיה רופאו של רבינו הקדוש (מכח שם ב"מ פ"ה), וכמו כן היה בקי בחכמת הכוכבים ושביילי הקיע, ואמר 'נהרין לי שביילי דרקיעא כשביילי דפומבדיתא'. ובשבת (קט), הוא מכונה 'חכימא דיהודאי'.

הדור השני - רב הונא ורב יהודה

רב הונא - ראש ישיבת 'סורא'

בפטירתו של רב הלכו כמה מגדולי תלמידיו ללמוד אצל חבירו הגדול שמואל ב'נהרדעא', ביניהם **רב הונא ורב יהודה**, למשך שבע שנים עד פטירתו של שמואל.

אחר פטירתו של שמואל, מי שלקח את עול הנהגת הישיבה ב'סורא' היה **רב הונא**.

בתחילת ימיו היה עני גדול (עי' כתובות ק"ה), אמנם בהמשך בזכות ברכה מיוחדת שבירכו רבו הגדול 'רב' - התעשר מאד (עי' הסיפור במגילה כ"ז).

בגמרא (תענית כ"ב) מובא כמה 'מילי מעלייתא' שהיה רב הונא נוהג, ומזה: בכל פעם שהיה יום סוער וגשום, לנסוע בתוך העיר בקרן ולראות אם יש דירה רעועה הצריכה תיקון, והיה מתקנה מממונו. ובכל עת סעודתו היה פותח דלתות ביתו, ומכריז 'כל מאן דצריך ליתי ולכיול'.

ישיבת רב הונא גדלה מאד מאד, עד שאמרו בגמרא (כתובות ק"ה) 'שהוצרכו להעמיד שלש עשרה מתורגמנים להשמיע לציבור את השיעור! ועוד אמרו (שם), שכאשר היו תלמידיו רב הונא קמים ממקומם לאחר השיעור - שהיה דרכם לשבת על הקרקע - והיו מנערים בגדיהם מן האבק, היה האבק הופך לענן כבד שהסתיר את אור השמש, והיתה ההאפלה ניכרת עד לארץ ישראל...

רב יהודה - ראש ישיבת 'פומבדיתא'

בגמרא (קידושין ע"ב) מסופר שרבינו הקדוש ביום פטירתו נענה ואמר: 'היום נולד רב יהודה בבבלי' ועליו אמרו 'חרח השמש ובא השמש'.

כאמור היה רב יהודה תלמידים הגדול של רב ואח"כ של שמואל, רב יהודה נקרא בפי שמואל רב 'שיננא', ומפרש רש"י שהוא כינוי מיוחד על שם חריפותו.

אחרי פטירת שמואל ייסד רב יהודה ישיבתו בעיר 'פומבדיתא'. ומכאן ואילך היו אלו שתי הישיבות, 'סורא' ו'פומבדיתא' שמהם יצאה תורה והוראה לכל ישראל, למשך כשמונה מאות שנים כמעט ברציפות! עד סוף ימי הגאונים (ישיבת שמואל ב'נהרדעא' לא החזיקה מעמד אחרי פטירת שמואל, כי כל העיר נחרבה על ידי המלך הרשע 'פפא בר נצר').

הדור השלישי - רבה ורב יוסף, רב חסדא, רב נחמן

רב רב יוסף - ראשי ישיבת 'פומבדיתא'

בפטירתו של רב יהודה עמדה השאלה את מי להעמיד בהנהגת ישיבת פומבדיתא, והתקבלה החלטה לתת לאחד מבין שני תלמידיו הגדולים של רב יהודה - רבה ורב יוסף, בגמרא (ברכות ס"ד) הרויח י"ד) מתואר שרבה היה מיוחד בכח עיונו וחרפותו ונקרא על שם כך 'עוקר הרים', ורב יוסף היה מיוחד בכח בקיאותו הגדולה, ונקרא על שם כך 'סיני'. בני הישיבה הסתפקו מי עדיף להעמיד בראשות הישיבה, אם את ה'סיני' או ה'עוקר הרים'. ושלחו את השאלה לארץ ישראל, 'סיני ועוקר הרים - איזה מהם עדיף? התשובה הייתה 'סיני עדיף', ועם כל זה לא קיבל רב יוסף על עצמו את ההנהגה, ונתנה לרבה.

כך מלך רבה למשך כ"ב שנה בישיבת פומבדיתא, ורק בפטירתו נעמד רב יוסף לראש, למשך שנתיים וחצי עד הסתלקותו.

סיפור פטירתו של רבה המופלא והנשגב למדנו במסכת בבא מציעא (פ"ה) ... קא מיפלגי במתיבתא דרקיעא אם בהרת קדמת לשער לבן טמא ואם שער לבן קודם לבהרת טהור, ספק -הקב"ה אומר טהור וכולהו מתיבתא דרקיעא אמרי טמא, ואמרי מאן נוכח [מי יוכיח?] - נוכח רבה בר נחמני, דאמר רבה בר נחמני: 'אני יהודי בנגעים אני יהודי באהלות', שדרו שליחא בתריה, לא הוה מצי מלאך המות למקרב ליה מולא הוה קא פטיק פומיה מגרסיא, אדהכי נשב זקא ואויש ביני נבר גונדא דרפשי הוא אמר תינח נפשיה דההוא גברא ולא ימסר בידא דמלכותא, כי הוה קא ניחא נפשיה אמר 'טהור טהור' יצאת בת קול ואמרה: 'אשריו רבה בר נחמני שגופך טהור ויצאתה נשמתך בטהור', נפל פתקא דרקיעא בפומבדיתא 'רבה בר נחמני נתבקש בשיבה של מעלה'.

רב יוסף - בש"ס מוכרז כמה פעמים שרב יוסף היה 'סיני נהור', הראשונים (עי' חידושי הרמב"ן למסכת קידושין לא), מביאים דבר נורא, שרב יוסף איבד כוונה את מאור עינו, בגלל חדרתו הגדולה לשמירת עינו בקדושה!

מפורסם מה שאמרו בגמרא (פסחים ס"ה) על שמחתו של רב

יוסף בכל חג השבועות, שציווה להכין לפניו עגל משובח, לכבוד סעודת החג, באמרו: 'אי לא האי יומא דקגרים - כמה יוסף איכא בשוקא'.

רב חסדא - ראש ישיבת 'סורא'

הנהגת ישיבת 'סורא' נמסרה בפטירתו של רב הונא לרב חסדא, - רב חסדא היה תלמידו חבר לרב הונא (עי' ב"מ לג), והם מכונים שניהם 'חסידיו דרבא' (תענית כ"ג), רב הונא שיבח את רב חסדא 'דמחרדן שמעתתיה' (שבת פ"ב).

רב נחמן - בעיר 'נהרדעא'

רב נחמן (בר יעקב) היה מתלמידיו של שמואל, וכן תלמידו של רבה בר אבוא, הוא היה חתנו של הירש גלותא, ומקום מגוריו בעיר 'נהרדעא' [שעכשיו חורה ונבנתה אחרי חורבנה]. כוחו של רב נחמן בדיני ממונות היה גדול מאד, ולכן נקבע ש'הלכה כרב נחמן בדיני' (כתובות י"ג). מבין תלמידיו של רב נחמן מפורסם ביותר האמורא 'רבא', גדול הדור הבא.

הדור הרביעי - אביי ורבא

אביי ורבא - ראשי ישיבת 'פומבדיתא' - מחזאי

בגמרא (סוכה כ"ח) מכונה סוגיות התלמוד בשם 'הוויות דאביי ורבא', כי אכן שני אמוראים קדושים אלו הם עמודי התווך של כל סוגיות הש"ס.

אביי היה יתום, ונתגדל אצל דודו 'רבה' שהיה רבו המובהק, ובנוסף לתום גם אצל 'רב יוסף', והיה מכבדו מאד, עד שנהג שכאשר רק ראה את און החמור שרכב עליו רב יוסף היה מיד מהדרו בקימה (קידושין לג).

אחר פטירת אביי, עמד רבא בראשות הישיבה, והעבירה לעיר מגוריו 'מחזאי'. רבא היה חתנו של האמורא רב חסדא.

הגמרא המפורסמת בענין קבלת התורה (בשבת פ"ה) מספרת על אותו אפקידוס שראה את רבא בהיותו שקוע בלימודו כל כך, עד שלא שם לב שלוחן ברגלו את אצבעותיו בחוץ, עד שהיו נוטפות דמ! אותו אפקידוס אמר לרבא 'עמא פזיזא, שהקדמתם נעשה לנשמע, עדיין בפחוזהם עומדים אתם', רבא ענה: אנחנו ההולכים בתמימות נאמר בנו: 'תומות ישירים תנחם', ואילו אתם ההולכים בעקמימות, נאמר בכס 'וסלף בוגדים יושם'.

הדור החמישי - רב נחמן בר יצחק

רב פפא, ורב זביד

הישיבות ב'פומבדיתא', 'נרש', 'נהרדעא'

אחרי הסתלקותו של רבא התפעלה ישיבת 'מחזאי', חלק מתלמידיו רבו שבו ל'פומבדיתא' שם המשיכו ללמוד אצל רב נחמן בר יצחק [שהיה גדול בשנים והיה חבירו של רבא, ולמד יחד איתו אצל רב נחמן (עירובין מג)], חלק אחר מתלמידיו הלכו לעיר 'נרש' ללמוד אצל רב פפא, וחלק הלכו ל'נהרדעא' אצל רב זביד (עי' אגרת רש"י), וכן היו אמוראים נוספים בדור זה שלמדו תורה במקומות אחרים.

הדור השישי - רבינא ורב אשי

ישיבת 'סורא-מתא מחסיא' וחתימת הש"ס:

בדור הזה התאחדו כל גדולי ישראל תחת הנהגתו של רב אשי, ורבינא חבירו, שקבעו ישיבתם בעיר 'מתא מחסיא' שהיא פרבר מהעיר 'סורא' הגדולה.

ומסדר ההנהגה העליונה בתחילת הבריאה כבר נקבע חלקם בהנחלת תורה שבע"פ לדורות עולם כפי שאמרו בגמרא (ב"מ פ"ה) שבספרו של אדם הראשון היה כתוב 'רב אשי ורבינא סוף הוראה'.

ואכן אף שדורות האמוראים עדיין נמשכו עוד כמה דורות, דור 'מר בר רב אשי' ו'מר בריה דרבינא' אמנם עיקרו של הגמרא נחתם אז על ידי רבינא ורב אשי.

ואמר בגמרא (גיטין ט"ז) 'יימוות רבי ועד רב אשי לא מצינו תורה וגדולה במקום אחי'. ואכן כך נקבע מאז ההשגחה העליונה, שיהיה להם רוח גם בגשמיית, כדי שיוכלו להתמסר להנחיל לנו את התלמוד בבלי לדורות עולם.

הראשונים מביאים (רש"י בבא בתרא ק"ה) שרב אשי מלך כשישים שנה, ולימד בכל 'ירח כלה' היא העת שמתקצצים כל ישראל לעסוק בתורה, בכל שנה בחודש אלול ואדר - כל פעם מסכת אחת, וכך במשך שלשים שנה גמר כל הש"ס, הכוללת שישים מסכתות, ואז למד אותו פעם שנית.

במסכת ברכות אמרו: 'בני מתא מחסיא [הגויים] אבירי לב הם, שרואים את כבוד התורה פעמיים בשנה ואינם מתגיירים'. ומביאים על זה התוס': 'שהיה עמוד של אש יורד מן השמים עליהם, בכלה דאלול ובכלה דאדר'.

בפרק י' יתבאר ב"ה תולדותיהם של אמוראי ארץ ישראל

הדו"ת דאורייתא

נערך ע"י הר"ח ר' נתן גוטליב מו"צ בהעדה החרדית ומרבני קהילתנו הק'

בירור מקיף:

האם יכולים להוציא את בני הבית בקידוש לאחר התפילה לקדש בליל שב"ק או בליל יו"ט לבני הבית שעדיין לא התפללו או להבדיל להן במוצאם - כשלא אמרו ברוך המבדיל.

ידועה מחלוקת הפוסקים האם האיש יכול לקדש לבני ביתו שעדיין לא התפללו ערבית. בדגול מרובה^(ס' רעא) חשב שכיון שכבר התפלל ערבית יצא חובת קידוש מן התורה^(ס'), ובני הבית שלא התפללו עדיין, חייבין מן התורה, ואפשר שאין יכול להוציאם ידי חובתם. ואף שעל פי הדין: שזה שכבר יצא, יכול להוציא את האחר, הוא מפני דין ערבות, שכל אחד ערב על חבריו שיקיים המצוה^(ס'), אבל אין דין ערבות על נשים^(ס').

יש לסמוך להקל לקדש להם אף כשלא התפללו ערבית:

אבל למעשה יש לסמוך על דעת רבי עקיבא איגר שם החולק עליו ופסק שיש דין ערבות גם על הנשים^(ס'). והטעם: שיש גם לצרף שהתפלל ערבית אין יוצא חובת קידוש מן התורה, שרצונו לצאת המצוה בשעה שמקדש על הכוס^(ס'). והרצאה לצאת כל הדיעות, יכול להתנות פעם אחת תנאי מפורש לעולם, שאין רצונו לצאת מצות קידוש כשמתפלל ערבית, רק כשמקדש על הכוס.

האיש שכבר קידש בביהכ"נ אין יכול לקדש להוציא בני ביתו:

והנה יש להתעורר בענין הנפץ לענין קידוש בשבת בבוקר, שהאיש יוצא חובת קידושא רבא בביהכ"נ או אצל שמחת קידוש, ואחר כך מגיע לביתו ומקדש להוציא בני ביתו שעדיין לא שמעו קידוש. ולכאורה לדעת הדגול מרובה שאין ערבות על הנשים, אין יכול להוציאם ידי חובתם, כיון שכבר יצא חובת קידוש^(ס').

ובענין זה לא שייך הצירוף שלא יצא חובת קידוש בתפילה, שהרי בענין זה כבר קידש ויצא חובתו אף מדרבנן.

ואפשר שכיון שחובת קידוש בבוקר הוא רק מדרבנן בלבד, סמכו להקל על דעת רבי עקיבא איגר שיש חיוב ערבות על הנשים^(ס'). אבל יותר טוב שבאופן זה יקדשו בעצמם, כדי לצאת חובת קידוש לכל הדיעות.

להוציא קידוש בליל יו"ט כשעדיין לא התפללו ערבית:

ולכאורה גם בקידוש ליל יו"ט אין יכול האיש לקדש להוציא בני ביתו כשלא התפללו ערבית לדעת החוששין בליל שב"ק שאין יכול לקדש להוציאם כשלא התפללו ערבית.

אבל באמת אין זה נכון, שהרי קידוש ליל יו"ט אינו אלא מדרבנן, ואין דומה לליל שב"ק שחיוב הקידוש הוא מן התורה, ונמצא שאף שהתפלל ובני ביתו לא התפללו, כולם חייבין בקידוש רק מדרבנן, ושפיר יכול להוציאם ידי חובתם לכל הדיעות^(ס').

דעת הסוברים שאף קידוש בליל יו"ט הוא מן התורה:

אך הנה מה שנתבאר שקידוש בליל יו"ט הוא רק מדרבנן, כן כתב המג"א ס' רעא (ס'ק"א), ומקורו טהור בדברי המגיד משנה (הל' שבת פכ"ט ה"ח). אבל הגאון רבי עקיבא איגר, וגם לרבות חתנו הגדול החתם סופר בהגהות על המג"א, כתבו לענין בדברי הפמ"ג ס' רצו (א"א סק"א) שמדייק שם מדברי השיטה מקובצת (ביצה דף ק"ד) ש'קידוש בליל יו"ט', דאורייתא, כמו ליל שבת.

וכן הברור טעם בהגהותיו (ס' רצו) מדייק מלשון הרמב"ם (הל' שבת פכ"ט ה"ח) שקידוש בליל יו"ט הוא מן התורה כמו בליל שבת^(ס'). ואם כן אם חוששין לדיעה זו, נמצא שאף בקידוש ליל יו"ט אין לקדש בשביל בני ביתו כשלא התפללו תחלה ערבית. אבל כיון שמבואר לעיל שאף בשבת יש להקל מכח שני צירופי היתר, כל שכן שיש להקל ביו"ט שיש לצרף צירוף טעם שלישי שהקידוש הוא רק מדרבנן.

להוציא הבדלה לבני בית כשלא אמרו תחלה המבדיל:

והנה גם לענין הבדלה אם חוששין שאין חיוב ערבות על הנשים, יש לחוש שהאיש שכבר התפלל ערבית והבדיל בתפילה יוצא חובתו מן התורה, והנשים כשלא אמרו ברוך המבדיל, חייבין מן התורה.

אבל יש הרבה צירופים להקל בענין זה:

- א. דעת האומרים שיש חיוב ערבות על הנשים.
  - ב. אין אדם מכיון לצאת מצות הבדלה בתפילה וחייב מן התורה.
  - ג. יש אומרים שחיוב הבדלה הוא רק מצוה דרבנן בלבד, ונמצא שניהם אינם רק דרבנן.
  - ד. יש אומרים שאין הנשים חייבות בהבדלה כלל.
- ואעפ"כ כיון שאין בזה טורח, טוב שיאמרו ברוך המבדיל קודם שמבדיל בשבילם.

- א. כמו שכתב המג"א ס' רעא (ס'ק"א) שיוצא בברכת מקדש השבת בתפילת שמו"ע.
- ב. כמבואר במס' ר"ה (ט"ז) אע"פ שיוצא מוציא, ופרש"י ח"ל, אף על פי שיוצא מוציא, שהרי כל ישראל ערבין זה בזה למצות.
- ג. כמו שכתב הרא"ש (ברכות פ"ק ג' ס' יט).
- ד. כן הוכיח רבי עקיבא איגר בהגהותיו שם שיש דין ערבות גם על הנשים, ולא כתב הרא"ש שאין דין ערבות בנשים רק במצות שאין חייבות בהם, ושלא כדעת הדגול מרובה.
- ה. המג"א (ס'ק"א) כתב שיוצאין מצות קידוש מן התורה בתפילה. אבל בהגהות רבי עקיבא איגר הוכיח שלא כדעת המג"א, וכן כתב בשו"ת חת"ס (ס' בא) שכל אחד אין רצונו לצאת המצוה בתפילה, רק על הכוס כתיקון חז"ל.
- ו. וכבר נתעורר על שאלה זו הג"ח אברהם גנחובסקי זצ"ל בספרו בני ראם (ס' סא).
- ז. אבל לפי"ז נמצא שאם אירע כן בליל שב"ק, שהאיש כבר קידש לעצמו אין נכון לקדש להוציא בני ביתו שלא שמעו קידוש כדי לחוש לדעת הפוסקים שאין ערבות על נשים, כיון שבבליה חיוב קידוש הוא מן התורה.
- ח. ואף שלאחר שהתפלל הוא רק חיוב תרי דרבנן שעצם הקידוש מדרבנן, ובנוסף כבר התפלל, והם שלא התפללו חייבין בחד דרבנן, מסתבר שאין צריך להחמיר כל כך.
- ט. ז"ל, כש שמקדשין בלילי שבת ומבדילין במוצאי שבת, כך מקדשין בלילי ימים טובים ומבדילין במוצאיהם שכולם שבתות ה', ה', ע"ל. ומשמע ששניהם שוין לחיוב דאורייתא.

אותי בפני אבותי, וכל בני משפחתי, רציתי להתחבא, כי אני לאותה בושא או לאותה כלימה, אך לא היה לי היכן להסתתר, המלאכים השחורים מנו את כל חטאי ופשעי אחד לאחד, והתקרבו אלי בחמת זעמם, לטורפני ולבולעני, הייתי בחרדה איומה ממחזה נורא זה.

פתאום ירדה 'חומה' גבוהה וחצצה ביני לבין מלאכי החבלה, ואז יצא הקול והכריז: "יצא זכאי בדינו", והייתי אחוז פליאה, לאחר רשימה כה ארוכה ומפורטת של עבירות, כיצד זכיתי בדין? ואז סיפרו לי כי חומה זו שהצילה אותי ממלאכי החבלה נוצרה מ"קביעת עיתים לתורה", כי אותן ארבע שעות של תורה שהיו לנו ביחד, הן בימות החורף והן בימות הקיץ, בקור ובחום, בשלג ובשרב, וכפי שאתה זוכר, אפילו בימי שמחה במשפחתנו, ובשאר אנשים של טרדות, מעולם לא ביטלנו את הזמן הקצוב ללימוד התורה, מאותן השעות נוצרה חומה חזקה ואיתנה.

"אילו הייתה החומה נפרצת על ידי ביטול תורה והפסקות בשיעורים", הדגיש ר' מנחם בועקה בפני ידידו, "היתה ניתנת אפשרות למלאכי החבלה לתפסני, ולעבור דרך פירצות המחיצה. אך מכיוון שהחומה היתה שלמה ומבוצרת מלמעלה עד למטה, לא היתה הרשות בידם להגיע".

"את כל זאת התירו לי לבוא מעולם העליון ולספר לך", סיים ר' מנחם, "כדי שתדע מהי כוחה של 'קביעת עיתים לתורה', וכדי שתפרסם זאת לכל אשר יראה ה' נוגעת בלב, שידעו הבריות גודל מעלת 'קביעת עיתים לתורה' בלי שום ביטול כלל וכלל.

עמוד גמרא בכל יום ממש!

היה זה ביום כ"ה בטבת תשס"ג. על הרכבת העושה את דרכה ממנצ'סטר ללונדון, ישב בחור ישיבה והאזין בקשב לשיעור מפי הגאון רבי שמשון פינקוס זצ"ל, שנודע בדרשותיו המאלפות. הבחור ביקש להגיע לחתונת חבר, ובכדי שלא לבטל את זמן הנסיעה - האזין להקלטה שרוממה את רוחו.

הוא שמע שיחה מרתקת, בה סיפר הגר"ש פינקוס על אחד מגדולי ישראל בדור קודם, שכתב בצוואתו שהוא מבקש מצאצאיו להקפיד על קביעות עתים לתורה - לקבוע זמן בו ילמדו תורה, בכל מצב ובכל תנאי. ובכדי שצאצאיו - ההוגים בתורה בכל שעות היום - לא יתפלאו על בקשתו זו, הוא הוסיף וכתב להם סיפור:

היה זה כשארץ ישראל היתה נתונה תחת השלטון הבריטי, וליישוב היהודי הקטן הגיעה מכת ארבה מחרידה. הבריטים ציוו שכל תושב מחויב לצאת מדי בוקר אל השדות ולקצור תבואה ככל יכולתו, כדי להציל את התבואה מהארבה המאיים לחסל אותה. כולם קיימו וקיבלו עליהם, וכולם - תלמידי חכמים כפשוטי עם, סוחרים גדולים כעמלי כפיים

מבי מדרשא

בירורי הלכה שנתלבנו בשיעוריו של הגאון ר' ברוך יהודה היימליך שליט"א מו"צ בהעדה החרדית ומרבני קהילתנו הק'

ענפים ופרחים לקישוט הבית, האם מותר לטלטלם?

שאלה: ענפי אילנות או פרחים ועשבים שמקשטים את הבית בחג השבועות, האם הוי מוקצה ואסור לטלטל אותם?

• ההלכה •

- א. 'ענפים ועלים' שהכינו לטלטל אותם בחג השבועות, כגון שהונחו בכלי או עציץ, מותר לטלטלם.
- ב. 'ענפים ועלים' שקישטו בהם את הבית, ותלויים על הקירות והגגות, יש מחמירים שאסורים בטלטול, ויש מקום להחמיר.
- ג. 'פרחים ושושנים' שהדרך להשתמש בהם כל השנה לנוי, אינם בגדר מוקצה כלל, וגם אם תלאם על הקיר, מותר לטלטלם.
- ד. וכן 'עציץ של פרחים' מותר לטלטלו ממקום למקום. זולת בעצצים שמייחדים להם מקום קבוע ואין מזוים אותם ממקומם כלל, יש אומרים שהוא מוקצה מחמת קביעות מקום.

• בירור הלכה •

"והגגים לשטוח עשבים בשבועות":

כתב ברמ"א (סימן תצ"ד סעיף ג') "והגגין לשטוח עשבים בשבועות בבית הכנסת והבתים, זכר לשמחת מלך תורה", עכ"ל. וכתב המ"א (סי' ה') בשם המהרי"ל ח"ל: "ואם חל שבועות ביום ראשון שוטחם בכניסת השבת, ודכירא ליה כיון שאינם ראויים למאכל בהמה, אסור לטלטלם בשבת יום טוב, (עיין סימן ש"ח סעיף כ"ח)".

"נהגו לשטוח ביום טוב":

אך למעשה דעת המ"א להקל לטלטלם ביום טוב, ח"ל: "ואפשר לומר כיון שחשב עליהם מבעוד יום שרי לטלטלם (כמי שסימן ש"ח סעיף כ'), וכן נהגו לשטוחם ביום טוב, ואפשר שגם מהרי"ל לא בא למעוטי אלא שלא ישטחם בשבת, כיון שכונתו לצורך יום טוב, דאין שבת מכין ליום טוב" עכ"ל. וכן נקטו הפוסקים (שו"ת שם סעיף י"ד, מ"ב ס"ק ט') למעשה שמתירים בטלטול.

'מחשבה' מתרת בטלטול:

כלומר, שענפי אילנות ועשבים הם מוקצה מחמת גופם, מחמת שאינה ראויים לשום דבר, אך באופן שמייחדים במחשבתו להשתמש בהם לאיזה צורך, דהיינו לשטוחם בבית הכנסת, חל עליהם תורת כלי, ומותרים בטלטול.

עומדים לשימוש פעם אחת:

ואע"פ שאחרי שישטח את העשבים על הקרקע, כבר אין בהם שימוש נוסף, אלא נשארים על הקרקע עד שזורקים אותם לאשפה, מ"מ יש עליהם תורת כלי, כיון שעכשיו מוכנים להשתמש בהם כדי ליפות הבית.

מכניס אדם מלא קופתו עפר:

וכעין זה מצינו בשו"ע (סימן ש"ח סעיף ל"ח) שאם הביא קופה של עפר מבעוד יום, כדי לטול ממנו בשבת כדי לכסות צואה או רוק, מותר לטלטל העפר בשבת (באופן שמייחד האדם להעפר קרן וזית, שלא יבטל לעפר הבית) ע"כ.

ואף שהשימוש עם העפר הוא רק פעם אחת, ואחר שהשתמש בטלים לקרקע הבית, מ"מ מותר לטלטלם, כיון שהכניס מערב שבת כדי להשתמש בהם.

עשבים ששטחם מערב יו"ט:

וכל זה בעשבים שייחד מערב יו"ט כדי לשטחם ביו"ט, אבל אלו ששטחם בערב יו"ט, ועכשיו כבר אינם עומדים לשימוש נוסף, יש לדון אם מותר לטלטלם ביו"ט.

משום שסידור הדבר שמחשבה מועלת להחזיר טלטול לדבר המוקצה בשבת, כגון עשבים או עפר, היינו שכיון שקודם השבת הכין אותם להשתמש בהם ולטלטלם בשבת, הרי חל עליהם תורת כלי.

אבל עשבים שכבר שטחם מערב יו"ט, שמעכשיו מונחים במקומם עד שירקבו ויזרקו אותם לאשפה, יתכן שאע"פ שהנהגה מהם שמייפים הבית, כיון שכבר אינם עומדים לטלטול ביו"ט, אין עליהם דין כלי ואסורים בטלטול.

תשמיש נוי:

וכן מצינו בספר תהלה לדוד (סימן של"ו אות ו') שכתב "ולכאורה יש להסתפק בכל נוי הבית אף שאינם ראויים לשום תשמיש, אי אסור לטלטלם בשבת. דלכאורה כי היכי דתכשיטי אדם מיקרי תורת כלי, הכי נמי אפשר לומר בנוי הבית, וכו' וצריך עיון".

ובספר שבינת השבת (מלאכת קוצר בבאר רחובות סי' ד') כתב שדבר שהוא מוקצה מחמת גופו שייחדו במחשבה לתשמיש של נוי, ואינו מיועד לטלטל כלל, אין מחשבה זו מועלת להחזיר הטלטול.

ולפי' נמצא שיש דין מוקצה על העלים והענפים התלויים בבית הכנסת ובבית, בחג השבועות. וכ"כ בספר

- כולם יצאו לשדות מדי בוקר, לקצור ולאסוף את התבואה בטרם יהיה מאוחר.

רק בערב, עם רדת החשיכה, הכל חזרו הביתה, ואז קרה דבר מופלא: הפועלים, שמעודם הורגלו לעבוד כל היום וללכת בערב לשיעור תורה - לא שינו ממנהגם. הם שבו עייפים ומותשים מן השדות, אבל מיהרו לבית המדרש, ללימוד היומי הקבוע. ואילו תלמידי החכמים והוגי התורה, גם הם נהגו כמנהגם הקבוע - עם רדת החשיכה שבו לביתם, אכלו ארוחת ערב ועלו על יצועם. עמלי הכפיים עסקו בתורה מדי ערב, ודווקא תלמידי החכמים - נותרו מאוחר...

את כל זאת כתב אותו גאון מישראל לצאצאיו בצוואתו, והסיק מהסיפור את בקשתו: שכל צאצאיו, גם עמלי התורה כל היום - יקפידו על קביעות עתים. משוה קבוע שמחזיק מעמד בכל תנאי, עת קבועה ללימוד התורה בכל מחיר. נכון, גם אם למדו כל היום בבית המדרש, עדיין הוא מפציר בהם שיקפידו על שעת לימוד נוספת, שעת קביעות-עתים חזקה ואיתנה, שתעמוד גם מול כל רוח שאינה מצויה!

הבחור שישב ברכבת שמע את השיעור, והרגיש שהדברים נועדו בדיוק אליו. הן הוא בחור ישיבה ההוגה בתורה כל היום, אבל אין לו שיעור או חבורתו, הספק לימודי קבוע או דף יומי, שהוא מקפיד עליו בקביעות, בחורף בקיץ, בבין הזמנים כבתוך הזמן, בשבתות וימים טובים. הוא לומד הרבה שעות באיכות ובכמות - אבל 'קביעות עתים' אין לו! מיד החליט הבחור להחזיק בכך, וקבע כי החל ממחר, ביום כ"ו טבת תשס"ג, יתחיל בלימוד קבוע. כל יום ילמד 'עמוד גמרא', מחוץ לסדרי הישיבה, אבל עמוד שיהיה כמו עמוד: יציב, חזק, איתן. עמוד גמרא יומי, כל יום. בלי זה - הוא לא הולך לישון, חזק ולא יעבור!

ביום הראשון היה קל, אבל אז התחילו הניסיונות. יום אחד הוא נזכר רק לאחר ששכב כבר במיטה. רוח רופסת בליבו לחשה שישלים מחר, אולם הוא התחזק, קם מהמיטה, התלבש, ירד לבית המדרש ולמד את העמוד היומלי. היה גם את ליל פסח, שלא הספיק ללמוד במשך כל יום ערב פסח, ולאחר עריכת הסדר התיישב ללמוד עמוד גמרא, כי קביעות זו קביעות!

כך הלך הדבר ונמשך, בכל עת ובכל זמן. עד לערב אחד, אולי הקשה בכלום: היה זה ביום כ"ו טבת תשס"ד. בסיומו של שבוע מטלטל - אשר גם במהלכו נלחם על קיום הקביעות - זכה לבוא בברית האירוסין עם בת גילו, בסימן טוב ובמזל טוב. לאחר יום כה מרגש ובעל משמעות הוא צובט את עצמו ונזכר: עלי ללמוד את העמוד היומלי!

וכהרף עין נזכר בעוד משהו: היום, באותו יום, הוא חוגג שנה לקיום הקביעות היומיות שלו. הוא החל בדיוק לפני שנה - והנה, בחלוף שנה מיום ליום - הוא בא בברית האירוסין והוא עתיד להקים בית בישראל. הקביעות שלו הביאה עמה ברכה גדולה לאורך שנים, כי כעבור שנה מאז יצאה לדרך - גם הוא יצא לדרך חדשה, לבנין בית!

הזכורת!
מחמירי יום הבחינה
ביום השלישי בענייני
ג' נשוא - ד' סיון

יום הבחינה
ביום השלישי בענייני
ג' נשוא - ד' סיון

דפי הבחינה
בבא מציעא: צב - צח:
סח"כ 7 דפים בלבד

זמן הבחינה
בשעה 9:00 בערב בדיוק
בכל בית מדרשונו בארתיק

הזכורת!
תחזיקו תורה מיוחדת על מסיבת לשבת בגליל
בשבתות הקיץ, לאלו שייחזרו מביתכם בזמן.

מזכירי ואוצרי:
לנו אלו שנים מלאות
של פנים ופנים
לחיים טובים ושלום
לחיים טובים ושלום
לחיים טובים ושלום

בירורי הלכה שנתלכנו בשיעוריו של הגאון ר' ברוך יהודה היימליך שליט"א מו"צ בהעדה החרדית ומרבני קהילתנו הק'

א"כ פרחים הנמצאים בכד מים, מותר לטלטלם ממקום למקום.

מ"מ כמה אחרוני זמננו חידשו חידוש גדול, שבאופן שיש בו פרחים שנפתחים - יש להחמיר מלטלטלם, שיש לחוש שע"י הטלטול, יתגרדו המים בתוך הכד, ויעלו המים על הפרחים למקום שמקודם היה מחוץ למים, ויגרם עי"ז שהפרחים יפתחו יותר מהר.

[כ"כ בגליון אור חדש (סיון תשנ"ב) בשם הגה"צ האדמו"ר מפאפא זצ"ל, הובא בספר נשמת ישראל (סימן של"ו סימן רמ"ג), והוא חידוש גדול מצד המציאות, ועיין גם בספר שלמי יהודה (פרק ג' הערה ס"ז) שהביא בשם גדולי האחרונים, שמטעם זה נכון כשצריך לטלטלם, שיהא מלטלטלם בנחת שלא יקרר וירוק המים].

והגם שהוא חידוש, אבל משום 'מהיות טוב', אם יכול לטלטל הפרחים בנחת, נכון לעשות כן.

כבר נפתחו קצת מערב שבת:

והנה יש מאחרוני זמננו שמקילים לגבי פרחים פתוחים קצת - שמותר להחזירם למים, ולדעתם מה שאסור להחזיר פרחים בשבת לתוך המים, הוא דווקא פרחים שהם סגורים לגמרי, וכעת נפתחים לראשונה, אבל אם כבר התחילו להפתח קצת ועכשיו נפתחים יותר, אין בזה חשש. (ספר חוט שני פרק י" ס"ק ג'). אמנם בספר שמירת שבת כהלכתה (פרק כ"ו הערה צ"ח) כתב להסתפק בזה.

[והסומך להקל יש על מי לסמוך. והטעם כיון שיש לצרף מה שכמה מגדולי האחרונים הביאו את דברי הברכי יוסף (ס"ק ז') בשם המהריק"ש שדעתו שאין חשש איסור בהחזרת פרחים למים, אפילו שהם נפתחים, (עיין בפסקי תשובות סימן של"ו אות כ"א ובהערות שם), ואע"ג שודאי לדינא אין לזוז מדברי הרמ"א, אמנם כאמור באופן שיר"ל שגם הרמ"א מודה (כדעת בעל חוט שני), יש מקום לסמוך להקל].

כד מים עם פרחים ושושנים הנפתחים ע"י לחלוחית המים, האם מותר לטלטלם ממקום למקום?

שאלה: כד מים עם פרחים ושושנים שעדיין לא נפתחו כלל, האם יש איזה חשש לטלטלם ממקום למקום?

• ההלכה •

- מותר להחזיר פרחים ושושנים בשבת ויום טוב, לתוך המים שהיו מונחים בהם מערב שבת יו"ט. אבל אם יש בהם פרחים הנפתחים ע"י לחלוחית המים, אסור להחזירם לתוך המים, מפני שגורם שיפתחו הפרחים.
- מפני זה יש שכתבו לחדש, שאין לטלטלם ממקום מקום, כיון שהמים מתנועעים ע"י הטלטול, והמים יגיעו לפרחים במקום שעדיין לא היה שם מים, ויגרם בזה קירוב פתיחת הפרחים.
- ולכתחילה אם בניקל יכול להיזהר בזה, נכון להחמיר. אבל לטלטלם בנחת ממקום למקום, אין חשש.
- אם הפרחים כבר התחילו להיפתח, אין חשש לטלטלם ממקום למקום, (כיון שיש לצרף דעת הסוברים שבאופן כזה מותר גם להחזירם לתוך המים).

• בירור הלכה •

"מותר להעמיד ענפי אילנות במים - בשבת":

כתב הרמ"א (סימן של"ו סעיף י"א) ח"ל: "ומותר להעמיד ענפי אילנות במים בשבת, ובלבד שלא יהיו בהם פרחים ושושנים שהם נפתחים מלחלוחית המים, ועיין לקמן סימן תרנ"ד, עכ"ל.

והם (סימן תרנ"ד סעיף א') מבואר שולב הנמצא בכד של מים, אסור להחליף המים ביו"ט וכל שכן בשבת, ולפי"ז אסור למלאות כד של מים בשבת ויו"ט וליתן הפרחים בתוכו, [ובשבת אסור אפילו רק להוסיף מים בכד], וא"כ מהו כוונת הרמ"א שמותר להעמיד ענפי אילנות בשבת.

ליתן פרחים בתוך מים בשבת ויום טוב:

ונחלקו האחרונים בדבר, י"א שכוונתו לומר שמותר להחזיר את הענפים, לתוך מים שהיו מונחים בהם מערב שבת, וי"א שהרמ"א חידש להתיר שאם הוכנו מים מערב

שבת, אף שעדיין לא העמידו בתוכו הפרחים מערב שבת, מותר ליתן הענפים לתוך מים אלו בשבת (הרי"ב סימן של"ו ס"ק ז"ד), וכתב השע"צ (ס"ק מ"ח) שאפשר דיש לסמוך על המתירים כששכח להעמידם במים מבעוד יום, שמותר להעמידם בשבת (וביט"ו) במים שהיו מוכנים לכך מבעוד יום.

פרחים הנפתחים מחמת המים:

אמנם, פרחים ושושנים הנפתחים מחמת לחלוחית המים, אסור ליתנם לשום מים משום איסור זורע, וא"כ אפילו להחזיר לתוך המים שהיו בתוכם מערב שבת אסור, ומשמע בשעה"צ (שם) שיש בזה חשש איסור דאורייתא.

לטלטל כד עם פרחים:

והנה עפ"י משנ"ת (במאמר הקודם) שפרחים וענפים שהדרק לטלטלם ממקום למקום, אין בו משום מוקצה,

